

Dariusz Ejzenhart
Ryszard Miller

DWIE ODMIANY 3-KRAJCARÓWKI JANA CHRYSIANA I JERZEGO RUDOLFA Z DATĄ 1606

Ilustrowany skorowidz (...) Edmunda Kopickiego¹ opisuje pod pozycją 4985 monetę 3–krajcarową Książąt Brzesko–Legnicko–Wołowskich Jana Chrystiana i Jerzego Rudolfa (1603–1621) z roku 1606, z pełną datą na rewersie. Pod względem stopnia rzadkości, odmiana ta została zakwalifikowana jako R8, co oznacza ilość wybitych egzemplarzy 2–5 sztuk oraz ilość egzemplarzy zachowanych 2–3 sztuki².

W katalogu Friedensburga/Segera³ monety 3–krajcarowe z roku 1606 Jana Chrystiana i Jerzego Rudolfa opisane zostały pod pozycją 1411. Wyszczególnionych jest tam 7 odmian stempli, jednakże w opracowaniu tym nie dokonano podziału na odmiany z pełną datą 1606 oraz z datą 606, a zamieszczona tam ilustracja pozycji 1411 przedstawia odmianę z datą 606.

Prowadzone przez autorów artykułu szczegółowe badania nad monetą śląską wykazały, iż 3–krajcarówki z datą 1606 były bite w mennicy złotostockiej przy użyciu dwóch różnych odmian stempli, a podstawowe, występujące pomiędzy nimi różnice, widoczne są na przedstawionych poniżej ilustracjach.

3–krajcary 1606, mennica Złoty Stok, 1.68g, 22.1 – 22.5mm

1 E. Kopicki, *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych*, Warszawa 1995

2 E. Kopicki, *Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polską związanych*, tom IX, cz.4, Warszawa 1989, str. 422-423

3 F. Friedensburg, H. Seger, *Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit*, Breslau 1901

3–krajcary 1606, mennica Złoty Stok, 1.93g, 21.8 – 22.0mm

Na awersie pierwszej z zilustrowanych powyżej monet obwódka wewnętrzna składa się z 54 perełek, ogon orła nachodzi na obwódkę nominału oraz na lewej tarczy herbowej widnieje mniejszy orzeł. Na awersie drugiej monety obwódka wewnętrzna składa się z 51 perełek, ogon orła kończy się nad obwódką nominału, a na lewej tarczy herbowej widnieje większy orzeł. Ponadto na obu przedstawionych monetach odmiennie ułożone są znaki interpunkcyjne w postaci kropek pomiędzy słowami legendy otokowej: GEOR//RVD oraz FR//③.

Podstawowe różnice występujące na rewersach przedstawionych odmian, to w przypadku pierwszej z zilustrowanych monet obwódka wewnętrzna składająca się z 45 perełek oraz kula zwieńczająca mitrę książęcą styczna z mitrą, natomiast w przypadku drugiej z zilustrowanych monet obwódka wewnętrzna składająca się z 43 perełek i posadowiona wyżej kula zwieńczająca mitrę książęcą. Nadto na obu przedstawionych monetach odmiennie ułożone są znaki interpunkcyjne w postaci kropek pomiędzy słowami legendy otokowej: LIG//ET oraz BREG//1606.

Należy zaznaczyć, iż pomimo wskazanych powyżej różnic, do wykonania legendy otokowej na obu parach stempli zostały użyte te same punce.

Niewątpliwie dokonane przez autorów ustalenia, iż opisywany typ monety bity był przy użyciu przynajmniej 2-ch par stempli, wymuszają potrzebę korekty dotychczasowej klasyfikacji jej stopnia rzadkości. Potrzebę taką uzasadnia również przeprowadzona kwerenda, która potwierdziła występowanie monety 3-krajcarowej Książąt Brzesko–Legnicko–Wołowskich Jana Chrystiana i Jerzego Rudolfa z datą 1606 m.in. w Staatliche Museen zu Berlin (2 egzemplarze) i Historisches Museum Frankfurt oraz w znanych autorom 4–ch kolekcjach prywatnych, przy czym jest oczywistym, że nie było możliwym dotarcie do wszystkich zbiorów i kolekcji⁴.

Powyższe ustalenia pozwalają więc na wprowadzenie zmiany stopnia rzadkości opisywanego numizmatu z R8 na R6, tj. z szacowaną liczbą zachowanych egzemplarzy 7–25 sztuk. Skorygowany w ten sposób stopień rzadkości 3–krajcarówki Jana Chrystiana i Jerzego Rudolfa z datą 1606, został wprowadzony przez autorów w opracowaniu poświęconym śląskiej monecie 3–krajcarowej⁵.

4 Nie stwierdzono występowania opisywanej odmiany w polskich zbiorach muzealnych.

5 D. Ejzenhart, R. Miller, Monety 3-krajcarowe z mennic śląskich, Wrocław 2012